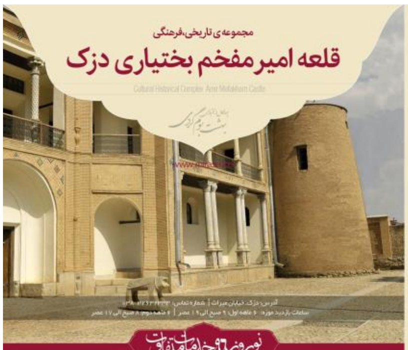

مجموعه ی تاریخی، فرهنگی

قلعه امیر مفخم بختیاری دزک

Cultural Historical Complex: Amir Mofakham Castle

آدرس: دزک، خیابان میراث | شماره تماس: ۰۳۸-۴۲۶۳۳۴۴۳
ساعات بازدید موزه: ۶ ماهه اول: ۹ صبح الی ۱۹ عصر | ۶ ماهه دوم: ۸ صبح الی ۱۷ عصر

نوروز ۹۶، خدمات متفاوت

در خصوص وجه تسمیه این روستا باید گفت، دزک از نظر صورت ظاهری از ترکیب «دز (دژ)» و «ک» حرف تصغیر تشکیل گردیده‌است و در کل به معنای بنای تدافعی نظامی کوچک می‌باشد. همچنین کلمات «دزیان»، «دزیزان»، «دزدک» و... از همان کلمه دز ریشه گرفته و نشانگر سیر تطور آن در دوره‌های مختلف است. بر اساس روایت های محلی در زمان های دور، در ارتفاعات سر به فلک کشیده مجاور روستا، دژی وجود داشته که اطراف آن خندق عمیقی بوده‌است و همین امر سبب شده تا بعدها پس از احداث دهکده فعلی، کم کم نام «دزک» به این روستا که بنای کلی و نیز کاخ حکومتی اش، از آن الهام گرفته شده، اطلاق گردد.

از اواسط دوره قاجاری به این سو، روستای دزک از نواحی حاکم نشین این منطقه به شمار می‌آید و همپای دیگر نقاط همجوارش، یعنی سورک و موسی آباد، به عنوان یک منطقه دارای اهمیت تلقی می‌شود.

از لحاظ تاریخی نیز همجواری با روستای دستگرد امامزاده و نیز آثار و شواهد تاریخی، نظیر تپه‌های مربوط به ادوار مختلف استقرار بشر و گورستان های قدیمی با شیرهای سنگی، متعلق به عصر صفویه، نشانه‌های دیگری از اهمیت آن، در روزگار پیشین است.

کاخ قلعه مشروطیت

این بنا توسط لطفعلی خان ملقب به امیر مفخم بختیاری، از خوانین معروف هفت لنگ بختیاری ساخته شده و ترمیم و تزئین دایمی آن از سوی دیگر ساکنینش، در واقع بیانگر روزگار قدرت نمایی این گروه و پرهیز از حاکمیت خوانین چهارلنگ بختیاری، از اواسط سلسله قاجاری به این سو، از صحنه سیاسی تاریخی منطقه می‌باشد.

بنای فعلی در حقیقت بخش محوری و اصلی مجموعه‌ای نظامی مسکونی است که توسط خوانین بنام بختیاری در این روستا ساخته شده و متاسفانه گذشت زمان و عوامل تخریبی مختلف سبب شده تا سایر بخش های این مجموعه عظیم، از بین برود.

این بنا در طول حیات خود حوادث فراوانی را شاهد بوده که مهمترین آنها، ایفای نقش در جریان اعاده مشروطیت است. در آن هنگام این بنا به صورت مرکزی برای ایجاد تشکل در میان قیام گران بختیاری و اتحاد با انقلابیون عمل کرده‌است. همچنین علامه فقید علی اکبر دهخدا در ایام مهاجرت خود به اتفاق تعدادی انقلابیون ضد استبداد در جریانات جنگ جهانی اول، مدتی را در این قلعه به سر برده و با بهره گیری از منابع ارزشمند کتابخانه‌ای موجود در آن، که نشانگر توجه و علاقمندی ساکنانش به علم و ادب بوده و پایه‌های اصلی انتشار «لغت نامه» مشهور خود را بنا نهاده‌است.

کاخ قلعه دزک با الهام از معماری و تزئینات بدنه قصرهای اروپایی قرن ۱۷ و ۱۸ و با ترکیبی از معماری و هنر ایرانی ساخته شده است. اعیانی اصلی در دو طبقه با ایوان های ستون دار سنگی شمالی و جنوبی دارای اتاق ها و فضاهای فراوان با کاربری های مختلف ساخته شده است . قلعه ی دزک با عرصه ای به وسعت ۵۱۰۰ متر مربع در سال ۱۳۶۸ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است.

از شاخصه های معماری این بنا وجود چهار برج مدور مرتفع که به عنوان انبار و استراحت و دفاع مورد استفاده بوده‌اند، هشتی با دوراهرو و ارتباط تمامی اتاقها در هر طبقه با یکدیگر است . ویژگی های تزئینی آن آیینه کاری، نقاشی پشت شیشه، سربخاری های گچ بری شده، گچ بری های قالبی سفره خانه، قاب و تخته های سقف و درهای چوبی مرصع و معرق کاری شده است.

حاشیه بالایی دیوارهای این تالار و اطراف درهای اصلی و ورودی، با گچ بری های قالبی با نقش هایی اسطوره‌ای از فرشته، شیر و شکار و فرهاد کوه کن با الهام از داستان های هفت پیکر نظامی گنجوی آراسته شده‌است. همچنین تصاویری از خوانین و بزرگان بختیاری، در اندازه‌های مختلف برای تکمیل تزئینات این قسمت به کار رفته‌است.

در ایوان های ورودی و شمالی طبقه اول، ستون‌های گچ بری شده‌ای دیده می‌شود، که با نقوش حصیری شکل، بر روی تیرهای چوبی آفریده شده‌اند.

اتاق آیینه

اتاق آیینه که در حقیقت یکی از هشت اتاق باز مانده اصیل از این نوع در منطقه می‌باشد که در خور توجه است. این اتاق که دیوارها و سقف آن با آیینه تزئین شده، با تکنیک نقاشی پشت شیشه، شکوه بیشتری یافته‌است. نقاشی‌ها عموما تصاویری از سوارکاری، قصرها و ابنیه سلطنتی با طرح‌های اروپایی، گل و مرغ و نمای خارجی خود بنا هستند. در دیوارهای شرق و غرب آن چهار عدد قاب آیینه طراحی شده، که مربوط به الحاقات سابق الذکر، در دهه‌های ۱۳۳۰ هجری شمسی به بعد، می‌باشد و بوسیله روشنایی برق در پشت آن، به عنوان شب چراغ مورد بهره برداری قرار می گرفته‌است. از دیگر تزئینات بکار رفته در بنا، درهای چوبی آن می‌باشد که به انواع ساده در طبقه همکف و معرق با مفتول نشانده، به صورت قاب و تنگه با ابزار زنی پیرامون قاب ها در طبقه اول تقسیم می گردد.

از نظر کار هنری بر روی سنگ، این بنا بر خلاف بسیاری قلاع خان نشین منطقه دارای تنوع نبوده و تنها به نصب ساده ستون های سنگی با کار مختصر بر روی آنها و در نشیمن گاهها و ورودی و ازاره‌های طبقه همکف بخش جنوبی و نیز قسمت صفه شمالی، به نقش های هندسی و یا گل های ساده چند پر، اکتفا شده است.

در حیاط شمالی پر درخت حوض سنگی بزرگی، با طرح ایرانی چند ضلعی قرار دارد که آب آن قبلا از چشمه‌های موجود در ارتفاعات جنوبی مشرف به روستا بوسیله تنبوشه به حوض نسبتا کوچک در جلوی حیاط شمالی آورده شده وسپس بر اساس اختلاف سطح و نیروی ثقلی به تدریج به آب نمای حوض اصلی، داخل حیاط که در چهارسوی خود صورتک های انسانی را داراست واز دهانشان آب، با فشار به بیرون ریخته می‌شود منتقل می شده است.

در میانه دیواره شمالی حیاط، مشرف به حوض بزرگ، ترکیب کاشی معرق و آجر به چشم می‌خورد که در کنار هم، نقوش هندسی لوزی، مربع و بیضی را به وجود آورده‌اند. در این میان کاشی آبی رنگی قرار داده شده که بر روی آن نوشته شده (سنه ۱۳۲۵ هجری قمری مبارک باد) که گویا مربوط به اتمام طرح های تزیینانی داخلی بنا بوده و احتمالا به وقایع سیاسی اجتماعی از جمله مسئله اعاده مشروطیت، بی ارتباط نمی باشد.

موزه پوشاک

پوشاک از بارزترین نمادهای فرهنگی و از مهمترین و مشخص ترین مظاهر قومی و سریع الانتقال ترین نشانه فرهنگی یک ملت یا یک قوم است. شناخت فرهنگ یک جامعه بدون شناخت و بررسی پوشاک سنتی اقوام آن جامعه ممکن نیست. موزه پوشاک متشکل از هفت تالار می‌باشد که در هریک از این تالارها طبق شهرستان و قومیت طبقه بندی خاصی صورت گرفته است. انواع چادرهای بومی - پوشاک زنان و مردان مناطقی چون: شهرکرد، فرخشهر، بروجن، بلداجی، فرادنبه، سفیددشت، دزک و قومیت‌هایی چون بختیاری، قشقایی و ارامنه از جمله این پوشاک هستند.

در این موزه علاوه بر نمایش پوشاک استان، به معرفی زیور و زینت آلات محلی، صندوقچه های آرایش و جواهرات و صندوق های نگهداری پوشاک نیز پرداخته شده است. همچنین دو فضای ورودی، یکی ورودی جبهه شرقی قلعه (حوضخانه) و دیگری ورودی جبهه غربی قلعه (خروجی موزه پوشاک) به نمایش تصاویر قدیمی با تکیه بر نوع پوشش، اختصاص داده شده است.

این پوشاک از نظر تنوع رنگ، اندازه، جنس، طرح، گلدوزی، الحاقاتی نظیر سکه و ... قابل توجه هستند. انواع سرپوش - تن پوش و پاپوش مورد استفاده در این موزه برگرفته از فرهنگ عام و هر یک ریشه ای عمیق در دل باورهای مردم این استان دارند.

موزه آثار سنگی

در موزه آثار سنگی، قطعات سنگی صنعتی مانند: سنگ‌های عصارخانه ها، آسیاب، شیرهای سنگی و انواع مختلف سنگ قبور تاریخی، اجزاء سنگی معماری همچون: فواره ها، حوض و سنگ آب، ستون‌ها و سرستون‌های ساده و منقوش، درگاهی‌های سنگی، دستاس و هاون را در بر می‌گیرند که هریک معرف گوشه ای از هنر حجاری و کاربرد سنگ در معماری و صنایع این استان است.

▪ بانک جامع اطلاعات گردشگری کشور: www.۹۶۲۹.ir ▪ پرتال جامع گردشگری ایران: www.tourismiran.ir ▪
▪ سامانه جامع اطلاعات گردشگری و پاسخگویی کشور: ۰۹۶۲۹ ▪ سامانه پیام کوتاه ملی: ۷۰۷۰ ▪
▪ اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان چهارمحال و بختیاری: www.miraschb.ir ▪ آدرس تلگرام: @MirasCHB ▪
▪ سامانه پیام کوتاه: ۵۰۰۰۴۹۷۲ ▪ شماره پاسخگویی به گردشگران: ۳۳۳۳۴۹۱۲-۳۳۳۳۴۶۶۲-۰۳۸ ▪